

Att begreppsliggöra genus: de feministiska begreppens eurocentriska grundvalar och utmaningen från afrikansk kunskapsteori

Oyeronke Oyewumi

De fem senaste århundradena, som brukar kallas moderniteten, har präglats av ett antal olika historiska processer, till exempel den europeiska kolonisationen av Afrika, Asien och Latinamerika, inklusive slavhandeln med dess åtföljande institutioner. Föreställningen om modernitet hör ihop med industrialismens och kapitalismens utveckling, liksom etableringen av nationalstater och framväxten av regionala skillnader i världsordningen. Tiden präglas av en mängd sociala och kulturella förändringar. Genus och ras har under denna epok växt fram som två synnerligen fundamentala kategorier, inom vilka människor exploaterats och samhällen stratifierats.

Moderniteten kännetecknas av Europas expansion och etableringen av en världsomspännande euro/amerikansk kulturell hegemoni. Ingenstans är den mer genomgripande än i kunskapsproduktionen om mänskligt beteende, historia, samhällen och kulturer. Till följd av detta har euro/amerikanska intressen,

angelägenheter, preferenser, neuroser, fördomar, sociala institutioner och sociala kategorier dominerat mänsklighetens historieskrivning. En effekt av denna eurocentrism är att kunskapen blivit beroende av ras: Europa representerar kunskapens källa och européer de som har kunskapen. Manlighetens genusprivilegium bevaras i modernitetens kultur som en väsentlig del av Europas ethos. Kunskapsproduktionens globala kontext måste beaktas om vi vill förstå afrikanska verkligheter och mänsklighetens tillstånd i allmänhet.

I denna artikel är syftet att undersöka genus och andra sammanhängande begrepp mot bakgrund av afrikanska kulturella erfarenheter och epistemologier. Fokus ligger här på kärnfamiljen, som är en specifikt europeisk familjeform men som ändå är ursprunget till många universellt använda begrepp inom genusforskningen. Målet är att hitta möjligheter för den afrikanska forskningen att bättre tillvarata lokala angelägenheter och tolkning-

ar och på samma gång medverka till att afrikanska erfarenheter tas i beaktande i den allmänna teoribildningen, den globala ordningens strukturella rasism till trots.

Genus och den feministiska kunskapens politik

All seriös forskning om "genus" plats i afrikanska verkligheter måste ställa frågor om rådande begrepp och teoretiska angreppssätt. Det är följden av att genusforskningens struktur och verktyg till stora delar är ett destillat av europiska och amerikanska erfarenheter. Feministiska forskare är idag den viktigaste forskargruppen med fokus på genus och upphovet till mycket kunskap om kvinnor och genushierarkier. Ett resultat av deras ansträngningar är att genus har blivit en av de viktigaste analytiska kategorierna i det akademiska uppdraget att beskriva världen och den politiska uppgiften att föreskriva lösningar. Men även om vi inte kan ignorera den roll som västerländska feminister spelat, måste vi alltså ifrågasätta kunskapsproducenternas sociala identitet, intressen och angelägenheter. I enlighet med denna kunskapsociologiska infallsvinkel hävdar Karl Mannheim följande:

Människor som sluter sig samman i en grupp strävar efter att komma i samklang med gruppens karaktär eller position, antingen för att kunna förändra den omgivande världens natur och samhälle eller för att försöka bevara den i ett givet tillstånd. Det är riktningen på denna kollektiva aktivitet mot att förändra eller bevara som ger ledtråden till hur deras problem, begrepp och tankemönster uppstår.¹

Feminister har som en sådan grupp använt sin nyligen förvärvade makt i västerländska sam-

hällen till att göra offentliga frågor av det som tidigare betraktades som kvinnors privata bekymmer. De har visat hur kvinnors personliga problem i den privata sfären faktiskt är offentliga frågor som uppstått ur den sociala strukturens bristande jämställdhet. Det är tydligt att euro/amerikanska kvinnors erfarenheter och deras vilja att förändra har lagt grunden för de frågor, begrepp, teorier och behov som tillsammans utgör genusforskningen.

Feministiska forskare använder genus som en förklaringsmodell för kvinnors underordning och det världsomfattande kvinnoförtrycket. I ett enda svep förutsätter de att både kategorin "kvinna" och hennes underordning är universell. Men genus är först och främst en sociokulturell konstruktion. Alltså kan forskningen inte utgå ifrån att det är givet vad vi behöver undersöka. Om genus är så överskuggande i vita kvinnors liv att andra faktorer utesluts måste vi fråga, varför genus? Varför inte någon annan kategori, till exempel ras, som afroamerikaner anser grundläggande? Eftersom genus är socialt konstruerat är kategorin "kvinna" inte universell, och eftersom andra former av förtryck och jämlikhet förekommer i samhället, måste ytterligare frågor ställas: I vilken utsträckning avslöjar eller döljer en analys av genus andra typer av förtryck? Vilka kvinnors liv klarar feministisk teori av att beskriva? Och vilka specifika grupper av kvinnor? I vilken utsträckning främjar en sådan analys kvinnors önskningar och deras vilja att förstå sig själva bättre?

Många forskare har kritiserat genus som universellt begrepp och visat i vilken utsträckning det specifikt syftar på anglofona/amerikanska och vita kvinnors politiska angelägenheter, främst i USA. Den kanske viktigaste kritiken av feminismens formulering av genus har förts fram av de afroamerikanska forskare som vidhåller att det inte finns någon möjlighet att diskutera genus i USA utan ras- och klasspers-

pektiv. Denna ståndpunkt ledde till att man började betona skillnaderna mellan kvinnor och behovet av en teoribildning kring mångfalden av förtryck, särskilt i de fall där ojämlikhet på grund av ras, kön och klass är uppenbar. Utanför USA har diskussionerna inriktats på vikten av att uppmärksamma imperialismen, kolonisationen, samt andra lokala och globala typer av stratifiering, som ger tyngd åt påståendet att genus inte kan abstraheras från sin sociala kontext och andra hierarkiska system.

I denna artikel vill jag ge ytterligare ett skäl till varför man inte kan ta genus för givet samt formulera en specifik afrikansk kritik. Jag kommer att undersöka de ursprungliga källorna till de feministiska begrepp som har blivit hörnstenar inom genusforskningen. Jag menar att feministiska begrepp har sitt upphov i kärnfamiljen. Denna sociala institution bildar själva grunden i feministisk teori och är en plattform för formulering av feministiska värderingar. Detta trots den vitt spridda övertygelsen bland feminister att deras mål är att bryta ned denna mansdominerade institution och uppfattningen bland deras belackare att feminismen är motståndare till familjen. Trots det faktum att feminismen har blivit global, är det den västerländska kärnfamiljen som i mångt och mycket utgör grunden för feministisk teori. Därför blir de tre centrala begrepp som har varit feminismens hörnstenar – kvinna, genus och systerskap – endast begripliga genom en grundlig kännedom om kärnfamiljen, ur vilken de har uppkommit.

Vidare blir några av de viktiga frågor och problem som livligt diskuterats inom genusforskningen de senaste tre årtiondena mer begripliga när vi erkänner deras beroende av kärnfamiljen (både som institutionell och rumslig form). Vad är en kärnfamilj? Kärnfamiljen är framför allt en familj märkt av genus.

Kärnan i ett enfamiljshushåll består av en underordnad hustru, en patriarkalisk man och deras barn. Idén om en familjestruktur där den äktenskapliga enheten står i centrum låter sig lätt lånas till föreställningen om genus som naturligt och oundvikligt, eftersom det inom familjen inte finns några tvärgående kategorier oberoende av det. I ett manligt styrt hushåll med två föräldrar uppfattas det manliga överhuvudet som försörjaren och kvinnan associeras med hem och modersfunktion. Den feministiska sociologen Nancy Chodorow ger oss en redogörelse för hur kärnfamiljens arbetsdelning, där kvinnan alltså tilldelas modersfunktionen, också på förhand bestämmer sönernas och döttrarnas olika utveckling och psykologi samt i förlängningen präglar både individer och samhällen med genus. Chodorow skriver:

Att kvinnan tilldelas modersfunktionen i familjens arbetsdelning ger en särskild social och historisk innebörd åt genus. Genuspräglingen av män och kvinnor ger dem särskilda behov, försvarsmekanismer och kreativa förmågor, vilket skapar villkoren för och bidrar till reproduktionen av samma arbetsdelning. Alltså kommer det faktum att kvinnor har modersfunktionen omedvetet och oundvikligen att reproducera sig självt.²

Genusskillnader är grundläggande för hur denna typ av familj etableras och fungerar. Genus är alltså familjens grundläggande organisationsprincip och genuskillnader är det huvudsakliga upphovet till hierarki och förtryck i kärnfamiljen. Av samma anledning är genuslikhet det huvudsakliga upphovet till identifikation och solidaritet i denna typ av familj. Döttrarna identifierar sig således som kvinnor tillsammans med sin mor och sina

systrar. Haraway beskriver det så här: "Äktenskapet kapslade in och reproducerade den antagonistiska relationen mellan två sammanhängande sociala grupper, män och kvinnor."³

Kärnfamiljen är emellertid en specifik euro/amerikansk form; den är inte universell. I synnerhet är kärnfamiljen en främmande form i Afrika, trots att den understöts av koloniala och nykoloniala stater, internationella (under-)utvecklingsmyndigheter, feministiska organisationer, frivilliga biståndsorganisationer med flera.

Tanken om kärnfamiljens hushåll som rumsligt isolerat är avgörande för förståelsen av feministiska begreppsliga kategorier. Det är knappast överraskande att den euro/amerikanska feminismens föreställning om kvinnlighet motsvaras av begreppet "hustru", med tanke på att den har sina rötter i kärnfamiljen. Miriam Johnson skriver att "äktenskapet [i det västerländska samhället] tenderar att bli den huvudsakliga solidariska relationen mellan vuxna och som sådan gör den själva definitionen av kvinna liktydig med hustru".⁴ Ofta låter vita feminister i sina teorier samhället representeras av en kärnfamilj, bestående av ett par och deras barn. Det finns inget utrymme för andra vuxna. I denna form är identiteten som hustru fullständigt bestämmande för kvinnor; andra relationer är i bästa fall sekundära. Feminismens universum tycks begränsas till kärnfamiljen. Metodiskt är kärnfamiljen och dess hushåll analysens objekt, vilket teoretiskt reducerar kvinnan till hustru. Eftersom ras och klass i normalfallet inte är variabler inom familjen, är det förståeligt att den vita feminismen, fångad som den är i familjen, inte ser ras eller klass.

Genus är således den fundamentala skillnad som sett från familjens avgränsade område antar universella proportioner. Kvinnan, hustrun, i den feministiska teorins mittpunkt

kommer aldrig ut ur hemmet. Hon bär sitt hus med sig som en snigel. Problemet är inte att feministisk begreppsbyggnad utgår från familjen, utan att den aldrig överskrider kärnfamiljens trånga gränser. Varhelst kvinnan är närvarande, kommer det att handla om kvinnans underordning i den privata sfären. Hennes närvaro leder i sig till den definitionen.

När teoriutvecklingen sker med utgångspunkt i kärnfamiljens begränsade rum, är det inte förvånande att frågor om sexualitet automatiskt hamnar i blickpunkten i varje diskussion om genus. Inte ens en kategori som mor är begriplig i vit feministisk teori om hon inte först definieras som patriarkens hustru. Det tycks inte finnas någon förståelse för modersrollen oberoende av hennes sexuella band till en far. Mödrar är först och främst hustrur. Detta är den enda förklaringen till den populära oxymoronerna "ensamstående mor". I själva verket kan en mor aldrig vara ensam, vilket är självklart i ett afrikanskt perspektiv. I de flesta kulturer definieras moderskap i relation till avkomman och inte som en sexuell relation till en man. Inom feministisk forskning blir moderskapet inordnat under roller som hustru, trots att det i många andra samhällen är den viktigaste identiteten för kvinnor. Eftersom kvinna är liktydig med hustru, placeras genusforskningen (traditionell och feministisk) barnalstring och amning i den arbetsdelning som uppstått ur sexualiteten. Äktenskaplig parbildning utgör i den mening grunden för samhällets arbetsdelning.

Nancy Chororow menar att till och med ett barn upplever sin mor – faderns hustru – som en varelse märkt av sitt genus, vilket har stor betydelse för döttrarnas och sönernas skilda psykologiska utveckling. Hon drar universella slutsatser av erfarenheten av moderskap i kärnfamiljen och betraktar den som ett givet mänskligt villkor. Därigenom utvidgas denna

mycket begränsade euroamerikanska företeelse till att gälla andra kulturer som har annorlunda sätt att organisera familjen.

Yoruba-familjen – en familj utan genus

Hittills har jag visat att feministiska begrepp härstammar från den patriarkaliska kärnfamiljens logik, och att denna familjestruktur obefogat har betraktats som universellt giltig. I detta avsnitt kommer jag att presentera en annan slags familjbildning med utgångspunkt i min egen forskning om Yoruba-samhället i sydvästra Nigeria. Den traditionella Yoruba-familjen kan beskrivas som en familj utan genus. Den saknar genus därför att släktskapsrelationer och – kategorier inte är könsdifferentierade. Följaktligen är familjens maktcentra diffusa och oberoende av genus. Eftersom den grundläggande organisationsprincipen i familjen är senioritet, syftar släktskapskategorier på ålder och inte på kön. Senioritet är i detta sammanhang en social ranking av personer med utgångspunkt i deras kronologiska ålder. Ordet *egbon* syftar således på en äldre och *aburo* på en yngre släkting till den som talar, oavsett kön. Till skillnad från kön är senioritetsprincipen dynamisk och flytande, inte rigid eller statisk.

Inom Yoruba-familjen kan termen för barn, *omo*, bäst översättas med avkomma. Det finns till en början inga enskilda ord som särskilt betecknar flicka eller pojke. Vad gäller kategorierna man och hustru, är *oko*, som ofta misstolkas som make, inte könsbestämt eftersom det omfattar både män och kvinnor. *Iyawo* översätts vilseledande med hustru, men syftar egentligen på ingifta kvinnor. Åtskillnaden mellan *oko* och *iyawo* bygger inte på kön, utan skiljer mellan de som är medlemmar av familjen genom födsel och de som är ingifta. Distinktionen uttrycker en hierarki, i vilken positionen som *oko* är överordnad *iyawo*. Denna hierarki är inte en könshierarki, efter-

som också en kvinnlig *oko* är överordnad en kvinnlig *iyawo*. I samhället i stort inkluderar också kategorin *iyawo* både män och kvinnor, vilket framgår av att de som dyrkar gudomen Orisa kallas *iyawo Orisa*. Relationer är alltså flytande och sociala roller beroende av situation, vilket ständigt placerar människor i de hierarkiska och icke-hierarkiska roller som finns beroende på kontexten.

Socialantropologen Niara Sudarkasas arbete med kontrasterna mellan afrikanska familjesystem och europeiska strukturer är särskilt belysande. Hon framhåller att kärnfamiljen är en äktenskapligt grundad familj med ett par i sin mittpunkt. I Västafrika (där Yoruba hör hemma), är det släkten som betraktas som familjen. Släktlinjen är ett familjesystem grundat på blodsband, byggt runt en kärna av bröder eller systrar. Hon förklarar vidare:

Vid giftermål bildade paren vanligtvis inte enskilda hushåll, utan anslöt sig istället till antingen brudens eller brudgummens läger, beroende på de gällande arvsreglerna. I ett samhälle där härstamningen följer faderslinjen, bestod lägrets kärna av en grupp bröder, några systrar, deras vuxna söner och barnbarn. Kärnan i den sammanboende enheten bestod av de som var besläktade genom blodsband. De ingifta betraktades som utomstående och därför inte som delar av familjen.⁵

I Yoruba kallas alla medlemmar av släktlinjen som grupp *omo-ile* och de rangordnas individuellt efter födelseordning. Alla ingifta kvinnor benämns som grupp *iyawo-ile* och rangordnas efter tidpunkten för giftermål. Som individ har en *omo-ile* positionen som *oko* i relation till den ingifta *iyawo*. Relationen mellan den som tillhör släkten och den utomstående rangordnas och ger den besläktade ålders-

privilegierna. Rekryteringen till släktlinjen är den avgörande skillnaden – födsel för *oko* och ingifte för *iyawo*.

Om det finns någon enskild identitet som är definierade för kvinnorna är det positionen som mor. Inom hushållet grupperas familjemedlemmarna runt olika mor-barn enheter, beskrivna som *omoya*, vilket bokstavligen betyder barn av samma mor – ”womb siblings”, syskon ur samma livmoder. Många afrikanska familjesystem är matrifokala, det vill säga ger modern platsen som den medelpunkt runt vilken familjens relationer beskrivs och organiseras. Följaktligen är *omoya* i Yoruba-kulturen en kategori jämförbar med den vita, amerikanska kärnfamiljens syster. Relationen mellan ”womb siblings” är precis som syskonskap i kärnfamiljen grundad på ömsesidiga intressen, komma ur en gemensam erfarenhet. Den avgörande, ömsesidiga erfarenhet som binder *omoya* samman i lojalitet och ovillkorlig kärlek är moderns livmoder. Kategorin *omoya* överstrider kön, till skillnad från kategorin syster.

Omoya överskrider också gränserna för hushållen; eftersom kusiner på moderns sida betraktas som ”womb siblings” anses de närmare varandra än syskon som delar samma far även om de till och med lever i samma hushåll. *Omoya* placerar en person inom en socialt erkänd gruppering och understryker betydelsen av banden mellan mor och barn, vilket stärker och förankrar barnets plats i familjen. Dessa relationer är alltså primära och privilegierade och värnas mer än alla andra. Dessutom framhäver *omoya* betydelsen av moderskap som institution och som kulturell erfarenhet.

Utmaningen från afrikansk begreppsbildning

Svårigheten med att använda feministiska begrepp för att uttrycka och analysera afrikanska verkligheter är den främsta utmaning-

en för afrikanska genusstudier. Det faktum att västerländska genuskategorier presenteras som inneboende i (kroppars) natur och att de opererar på grundval av en dikotomi bestående av den binära oppositionen mellan manligt/kvinnligt, man/kvinna, inom vilken mannen antas vara överordnad, gör dem synnerligen främmande för många afrikanska kulturer. När afrikanska verkligheter tolkas med utgångspunkt i västvärldens förutsättningar, finner vi förvrängningar, fördunklingar av språket och ofta en fullständig brist på begriplighet till följd av omöjligheten att jämföra sociala kategorier och institutioner. De två grundläggande kategorierna kvinna och genus kräver nytänkande mot bakgrund av exemplet från Yoruba ovan, vilket jag också argumenterar för i min bok *The Invention of Women: Making an African Sense of Western Gender Discourses*.⁶ Forskning om andra afrikanska samhällen antyder samma problem. Några exempel följer här.

Socialantropologen Ifi Amadiume skriver om män som är döttrar, kvinnor som är äkta män, och kvinnoäktenskap som institution i Igbo-samhället.⁷ Dessa företeelser bringar oordning i det västerländska tänkesättet och borde därför inte fångas in inom ramen för feministisk teori. I romanen *Nervous Conditions* som utspelar sig i Shona-samhället, diskuterar Tsitsi Dangarembga tant Tetes patriarkaliska status:

Detta slags arbete var en kvinnas arbete och av de tretton kvinnorna där [—] förväntades Tete, på grund av sin patriarkaliska status, inte göra mycket.”⁸

Vi förmodar att tant Tete är en kvinna, men hon har en patriarkalisk status som befriar henne från kvinnornas arbete. Då uppstår frågan hur kategorin kvinna är beskaffad i Shona-

samhället. Vem är den kvinna som gör kvinnoarbetet? Vad har det för betydelse för samhällets sociala organisation? Sekai Nzenza Shand, som skriver om sin familj i memoarerna *Songs from an African Sunset*, beskriver på ett liknande sätt sin mors överordnande förhållande till varoora, det vill säga svägerskorna:

I sin födelseby betraktades min mor som en mäktig dam eller en hedersman; varoora respekterade henne som en far och min mor kunde befalla över dem som hon ville. [—]⁹

Är Nzenza Shands mor en man (och dessutom en hedersman)? Vad betyder det? Om vi återgår till Västafrika har den ghanesiska lingvisten Kwesi Yankah gjort följande observation i sin monografi om Okyeame, språkrören för Akans hövdingar:

Traditionellt hänvisar man till en Okyeame som ohene yere, hövdingens hustru, det används allmänt om alla Okyeame oavsett om det rör sig om utnämnda eller ärftliga positioner [—] till och med i de fall hövdingen är en kvinna och hennes Okyeame en man, är okyeame fortfarande en hustru och hövdingen en make.¹⁰

Denna uppfattning skapar helt klart oordning i den västerländska förståelsen av vad en hustru är, eftersom den sociala rollen "hustru" där är inneboende i den kvinnliga kroppen och därför beroende av kön. Slutligen skriver historikern Edna Bay så här om Dahomey-staternas kungadöme:

Kungen gifte sig även med män. Framstående hantverkare och talangfulla ledare från nyligen erövrade områden integrerades i Dahomey genom äktenskapets idiom.

Tillsammans med palatsets eunucker och kvinnor kallades sådana män *ahosi*. *Ahosi* av manligt kön tog med sina familjer eller beviljades kvinnor och slavar för att etablera en släktlinje.¹¹

Den kategori bestående av palatsets kvinnor som nämns i citatet, inkluderar inte släktens döttrar. Kvinnorna som föddes in i släkten hör tillsammans med sina bröder till släktens medlemmar, en gruppering som baseras på födelseplats. Dessa exempel tydliggör behovet av att underkasta kategorin "kvinna" ytterligare analys och av att ge företräde åt de kategorier och tolkningar från de afrikanska samhällena.

Dessa afrikanska exempel utmanar den feministiska diskursens oberättigade universalism på flera sätt. Det framgår av de exempel som anförts att de afrikanska sociala kategorierna är flytande. De vilar inte på kroppstyp och positionen är i högsta grad beroende av situation. Dessutom är språket som beskriver äktenskapsrelationer och som används för social klassifikation inte i första hand inriktat på genus, som är fallet i feministiska tolkningar av familjens ideologi och organisation. I andra sammanhang har jag argumenterat för att äktenskapets och familjens idiom i många afrikanska samhällen är ett sätt att beskriva förhållandet mellan beskyddare/skyddsling, vilket har lite att göra med den mänskliga kroppens natur. Analys och tolkning av Afrika måste börja med Afrika. En noggrann uppmärksamhet på specifika kulturella och lokala kontexter borde vara vägledande för alla tolkningar av social organisation och sociala relationer.

Noter

- 1 Karl Mannheim: *Ideology or Utopia?* Kegan and Paul 1936, s. 4.
- 2 Nancy Chodorow: *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*, University of California Press 1978, s. 12.
- 3 Donna Haraway: *Simians, Cyborgs and Women: The Re-Invention of Nature*, Routledge 1991, s. 138.
- 4 Miriam Johnson: *Strong Mothers, Weak Wives: The Search for Gender Equality*, University of California Press 1988, s. 40.
- 5 Niara Sudarkasa: *The Strength of Our Mothers: African and African American Women and Families*, Africa World Press 1996, s. 81.
- 6 Oyeronke Oyewumi: *The Invention of Women: Making an African Sense of Western Gender Discourses*, University of Minnesota Press 1997.
- 7 Ifi Amadiume: *Male Daughters, Female Husbands: Gender and Sex in African Society*, Zed Press 1987.
- 8 Tsitsi Dangarembga: *Nervous Conditions*, Seal Press 1989, s. 133.
- 9 Sekai Nzenza Shand: *Songs from an African Sunset: A Zimbabwean Story*, Lonely Planet Publication 1997, s. 19.
- 10 Kwesi Yankah: *Speaking for the Chief: Okyeame and the Politics of Akan Royal Oratory*, Indiana University Press 1995, s. 89.
- 11 Edna Bay: *Wives of the Leopard: Gender, Politics, and Culture in the Kingdom of Dahomey*, University of Virginia Press, 1998, s. 20.

Översättning: Jenny Bergenmar

Nyckelord

genusvetenskap, begreppsutveckling, feministisk teori, Afrika, afrikansk feminism, kritik, familj, släktskap

Keywords

gender studies, concepts, African feminism, Africa, feminist theory, criticism, family, kinship

Summary

Conceptualizing gender: The Eurocentric foundations of feminist concepts and the challenge of African epistemologies, by Oyeronke Oyewumi, PhD, Associate professor in sociology at Stony Brook University, USA.

In her article Oyewumi argues that the universal use of feminist concepts, developed primarily in North America and Europe, limits our understanding of the gender relations in non-western cultures. Western feminism has its foundations in the idea of a nuclear heterosexual family, which is limiting because of its understanding of gender and feminist sisterhood. In the nuclear family, consisting of a male breadwinner, a female housewife and their children, there is no space for thinking relationships outside the male/female dichotomy. This founding idea in Western feminism is insufficient in describing and analysing African constructions of family where blood-relations and seniority determine ones position, rather than gender.

The article was originally published in *JENdA: Journal of Culture and African Women Studies*, 2, 1 2002.

Oyeronke Oyewumi

Department of Sociology
Stony Brook University
NY 11794

USA

oyeronke.oyewumi@sunysb.edu